

Een eeuw geleden, op 31 juli 1886 werd Constant Permeke geboren. De klemtoon van de herdenking valt op de laatste maand van het jaar 1986. Te Oostende worden in december, twee gebeurtenissen op een heuglijke manier met elkaar verbonden: de herdenking van Permekes geboorte en de opening van het Provinciaal Museum voor Hedendaagse Kunst. Het nieuw museum kan zich geen daadwerkelijker aanzet dromen dan het tentoonstellen van een omvangrijk deel van Permekes oeuvre. In het onmiddellijk verschieft licht ook de publikatie van de beredeneerde catalogus van Permekes werken, samengesteld door conservator Willy Van den Bussche. De herdenking zal bijgevolg uitdijen over de limiet van het herdenkingsjaar, alsof het lot ervoor zorgde, dat de impulsiviteit van het Permekiaans kunstenaarschap goed in beeld gebracht wordt. Vroeg in het jaar ging ook de film van Henri Storck en Patrick Conrad in roulatie. Enigszins is 1986 dan toch een Permeke-jaar geworden. Vlaanderen doet het alleszins beter dan Italië, dat in 1975 Michelangelo herdacht met... een postzegel. Dergelijke herdenkingen waren vroeger niet alleen een uiting van piëteit, maar ook een natrekken van de contouren van de culturele identiteit. Thans lijkt een verhabbezakt pseudo-modernisme het te winnen van de liefde voor de eigen cultuur. Maar liefde heet alleen in de taal der dwazen conformisme. Te midden van vernieuwingen-die-inherhaling-vervallen en de echolalie van de kunstkritiek rijst de herinnering aan Permeke, de schim van een reus, wiens werk universeel is, omdat het gegrond staat in waarachtigheid.

Het oeuvre van Permeke heeft een radicaal karakter. Het bevindt zich nooit onderweg, stelt geen vragen, geeft geen antwoord, maar komt te voorschijn uit het halfduister van een voorwereldse diepte. De Permekiaanse katharsis verstoffelijkt het extatisch moment waarin het onderscheid tussen eerdgrond en zijnsgrond ons ontglijdt. Alle bijzonderheden worden weggevaagd, de gemiddelde gevoelens worden gesmeierd door het beukend oceanisch gevoel. De Freudiaanse kritiek op een dergelijk sentiment verinkt in de schaduw van Permeke, als iel gepraat in het gedruis van een aanschiende zee. Uiteraard onthult de hang naar kosmische verbondenheid ons verlangen naar absolute geborgenheid, legt het — als we de zaak analyseren — onze existentiële angsten bloot. Doch we beseffen méér dan ooit, waar de kille discipline van het rationalisme ons brengt, als de onvermijdelijke expressie van het ingeborene belemmerd wordt. We verliezen dan onszelf. Met een forse greep omknelt Permeke onze arm en houdt ons overeind: „Ze zullen ons niet kapot kriegem”. De schouder van de visser, de schoot der vrouw, huisraad en rolwagen meten zich met het afgrondelijk gevoel, als wreven leven en dood overeen, in hand en grond, zeug en slijk, brood en mes. In de oudste betekenis van het woord, is de kunst van Constant Permeke symbolisch: ze werpt levensangst en levenswil te zamen. Elk beeld hevelt zijn kracht uit het diepste bewustzijn: „Ik schilder niet zoals ik zie, maar zoals ik meen gezien te hebben”. En toch is alles warm en smeug.

We menen vormen van beïnvloeding te ontwaren. Het enor-

Constant Permeke: Winter in Vlaanderen.

me en te weinig bekende meesterwerk uit 1911 van Albert Gleizes (1881-1953) 'Het Dorsen van het Graan' (New York) lijkt een overzicht te geven van het Permekiaans programma. Ook Gleizes streefde naar een ontologische dieptewerking en wou het strakke schematisme van het analytisch cubisme doorbreken. Een voorafbeelding van de Permekiaanse wereld ontdekken we eveneens beneden, in de donkerbruine linkerhoek van Pieter Bruegels 'Sombere Dag' (Wenen). Maar Constant Permeke leefde en werkte in de geest van de zee. Alles zonk tot op de bodem van een machtige ziel en wentelde zich terug naarboven in het springtij van het geïnspireerde uur, zodat het uiterst moeilijk is, om deze of gene invloed te isoleren. Met James Ensor, George Minne en Rik Wouters, heeft Constant Permeke de grote Vlaamse traditie hersteld. Met dit nummer continueert het tijdschrift 'Vlaanderen' een traditie. Toen het tijdschrift nog 'West-Vlaanderen' heette, verscheen in mei 1952, het derde nummer dat geheel aan Constant Permeke gewijd was, nadat de grote kunstenaar en eredeken van het tijdschrift, in januari van hetzelfde jaar overleden was. In het huidig nummer komen vier generaties aan het woord, hetgeen duidelijk aantoonde hoe hecht de consensus over de betekenis van Permekes oeuvre wel is.

Dit Permeke-nummer is ook opgevat als een hommage aan wijlen kanunnik Albert Smeets. Hij bewonderde Permeke en zou aan de realisatie van dit nummer zijn beste krachten gewijd hebben. En zeer hartelijk danken we alle medewerkers.